

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De Symbolo. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

irreperunt: quorum originem, cum recentiores ignorent, varias conantur congruentias, & mysticas rationes invenire, ut ea sapienter instituta vulgo persuadeant. Porro isti, ut scitè Hieronymus de Origene dixit: *Ingenii sui adinventiones faciunt*

*Ecclesia Sacramenta: quibus autem Ceremoniis impræsentiarum utatur Diaconus in Missa Sollemni, & Sacerdos in Missa Privata, quando legitur Evangelium, non exatè tradimus, insistendo Gavanti verbi-
gii in 2. part. sui Theauri tit. 6.*

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. XI. De Symbolo.

I. Gavant. pag. 29. col. 1. lit. h *Symbolum autem, quod recitatur in Missa, non est Apostolorum, quod initio Ecclesia &c.* Ejectis ab Ecclesia Catechumenis, poenitentibus, & aliis, qui finito sermone in ea remanere non poterant, incipit Missa Fidelium, cujus initium desumitur à Symbolo; quod diebus Dominicis, & in aliis quibusdam Festis cantari consuevit. Triplex autem est Symbolum. Primum Apostolorum, ab ipsis scilicet Apostolis conditum, quo solo, velut tessera Fidei nostræ, usa est Ecclesia, usque ad tempora Nicæni Concilii. Secundum est ab ipsa Synodo Nicæna compositum contra hæresin Arianam. Tertium denique est Constantinopolitanum, à Synodo prima Constantinopolitana vulgatum adversus Macedonii errores; quod Symbolum, cum in paucis differat à Nicæno, non raro ab Auditoribus cum isto confunditur; ut sit etiam à nobis, qui Symbolum Constantinopolitanum recitantes in Missa, Nicænum appellamus. Est & aliud Symbolum, quod vulgò creditur Athanasii Alexandria Patriarchæ; sed nullus est illius usus in Sacrosancto Missæ Sacrificio.

Apostolorum Symbolum primis Ecclesiæ temporibus inter Missarum sollemnia recitari consuevisse, Gav. ntus hic & Antonius Bellotte in suis observ. ad Rit. Eccles. Laudun. p. 437. ex Dionysio Areopagita, & S. Petri Liturgia demonstrare conantur. Verùm cum & opera sub nomine Dionysii Areopa-

gita vulgata, aliqui docti Scriptores suppositicia esse contendant, & Liturgia S. Petri qualis modò edita est, sit à quopiam Græco recentiore conscripta; nullum ex his scriptis argumentum certum peti potest pro Gavanti Sententia. Itaque profus incertum esse possumus, num tribus primis Ecclesiæ Seculorum Apostolorum Symbolum alioquus fuerit utrum in Sacrificio Missæ. De Nicæno igitur Symbolo, vel Constantinopolitano, quæsitio in futurum posse videtur. Quis illud in Liturgia primum dici præceperit, adhuc ignorat Radulphus Tungrensis *prop. 23.* & Bern. Augiensis *cap. 25.* quorum sententiam implexi sunt Gavantus hic, aliique Scriptores, existimant, à Marco Summo Pontifice Silvestri successore decretum fuisse, à Nicænum Symbolum in Sacrificio Missæ de cantaretur. At Innocentius III. *lib. 2. de Mysteriis Missæ cap. 44.* cum pluribus aliis scribit, S. Damasum illud ad exemplum Græcorum recitari jussisse. Verùm hæc sine ullo antiquo teste dicuntur, & ipsis antiquis testibus contradicunt. Græci enim in vivis degente Damaso Papa, nondum hunc Ritum admiserant: scribit enim Theodor. Lector *Histor. Eccles. pag. 563.* ead. Val. quòd Timotheus Constantinopolitanus Episcopus *Symbolum Fidei septentoriarum & octodecim Patrum in singulis Collectis recitari præcepit in odium Macedonii, quasi non susciperet id Symbolum, quod antea sanctè recitabatur quotannis die Magno Parasceve.*

sva Dominica Passionis, dum Episcopus baptizandos catechizaret. Idem vero Theodorus paulò post, & Nicephorus Callistus lib. 15. cap. 28. scribunt, Petrum Fulsonem instituisse, ut Symbolum in omni Conventu recitaretur; quæ in speciem pugnantia, Bona atque Martene ita conciliari posse contendunt: ut Petrus in Antiochena; Timotheus in Constantinopolitana Ecclesia, hunc morem induxerint.

Ab Orientalibus paulò post transit ad Hispanos hæc disciplina. Legitur de hac re Canon 2. Synodi Toletanæ 3. sub Recaredo Rege coactæ Anno 589. -- *Sancta constituit, ut per omnes Ecclesias Hispania, & Gallia (putat Martene legendum esse Gallia, Narbonensis scilicet) secundum formam Orientalium Ecclesiarum Concilii Constantinopolitani, hoc est, C. L. Episcoporum Symbolum Fidei recitetur, & prius quam Dominica dicatur Oratio, voce clara Populo decantetur.* Serius cepit hic Ritus in Gallia, atque Germania, nimirum sub Carolo Magno ineunte Seculo nono, id eis permittente Leone III. Pontifice; ut colligitur ex collatione habita inter Beverium Wormatiensem Episcopum, Jesse Ambianensem, & Adalardum Abbatem Corbejensem cum præfato Leone. Hæc collatio recitatur à Baronio ad Annum Christi 804. n. 60. Hinc Walafridus Strabo c. 22. libri de Rebus Ecclesiasticis scribit -- *Apud Gallos, & Germanos, post dejectionem Felicis hæretici sub gloriosissimo Carolo Francorum Rege damnati, idem Symbolum latius, & crebrius in Missarum capitulis Officiis recitari.* -- Quæ verba, inquit Martene de antiq. Eccles. Rit. lib. 1. cap. 4. artic. 5. pag. 376. indicare videntur, jam antea Symbolum in Missis recitatum fuisse; sed non ita latius, & crebrius, ac post damnatum Felicem: ut, quod aliquando, & aliquibus in locis duntaxat erat in usu, postmodum ab omnibus ubique frequentaretur.

Supereft quæstio de tempore, quo Sym-

bolum Constantinopolitanum in Missa recitari cepit apud Romanos; quæ sanè quæstio magnam difficultatem involvit. Berno Augiensis Abbas in lib. de Rebus ad Missam pertinentibus cap. 2. tradit, Romanam Ecclesiam usque ad tempora Henrici Imperatoris Symbolum post Evangelium non decantasse -- sed ab eo interrogati, inquit Berno, cur ita facerent; me coram assistente, audivi eos hujusmodi Responsum reddere, videlicet, quod Romana Ecclesia non fuisset aliquando ulla hæreseos fece infecta; sed secundum Sancti Petri doctrinam in soliditate Catholicæ Fidei permaneret inconcussa: & ideo magis his necessarium esse illud Symbolum sæpius cantando frequentare, qui aliquando ulla hæresi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea desuit, quam omnium consensu id Domino Benedicto Apostolico persuasit, ut ad publicam Missam illud decantarent -- Id contigit Anno 1014. Ab hoc igitur Anno jubente Benedicto VIII. cepit Romæ cantari Symbolum; & ideo, inquit Cardinal. Bona lib. 2. cap. 8. §. 2. nec in Ordine Romano, nec in præfatis Sacramentorum Codicibus, nec apud Alcuinum, Amalarium, Rabanum, Remigium, & alios, qui ante prædictum Annum Romanæ Missæ Ordinem explanarunt, ulla Symboli mentio reperitur. Placuit hæc Opinio viris eruditissimis, Baronio, Menardo, Christiano Lupo, Antonio Bellotte, Grancolasio, imò & Gavanto nostro, & innumeris aliis. Verùm Doctissimus Mabillon in Commentario cap. 6. pag. 43. frotus auctoritate Ordinum Romanorum, 2. §. & 6. longè ante Annum 1014. Symbolum in Pontificali Missa recitatum existimat. Et ne quis secundum Ordinem interpolatum suspicetur, refert, Amalarium in Ecloga super hoc libello, eundem locum commentari. Quare per illud intervallum, quod à Seculo nono ad undecimum effluxit, Symboli recitationem intermissam à Romanis arbitratur. Edmunda Martene loc. cit. Mabillonii sen-

teniam amplexus est, quam etiam prolatis Wolafredi, & Leonis Tertii auctoritatibus confirmavit. Negat tamen, seculo decimo intermissam fuisse Romæ recitandi Symboli consuetudinem: nam, inquit, si Bernonis verba attenta mentis consideratione perscrutemur, non negunt absolute apud Romanos Symbolum in Missa dictum fuisse, sed decantatum: quia reverà sollempni modulatione, ut in aliis Ecclesiis, non cantabatur; sed solidum recitabatur: cujus responsionis testem amplissimum profert Leonem III. in præcitata collatione cum Aquisgranensis Concilii Legatis -- *Quod verò, inquit Leo, asseritis, idèd vos ita cantare Symbolum, quoniam alios in istis partibus vobis priores audistis cantasse: Quid ad nos? nos enim idipsum non cantamus, sed legimus; & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo, addere quidpiam eidem Symbolo, inferendo, præsumimus --* Hanc nos opinionem libenter amplectimur, quamquam secundus Ordo Romanus objici posse videatur; in quo pag. 46. ista leguntur: *post lectum Evangelium candela in loco suo extinguuntur, & ab Episcopo, Credo in unum Deum, cantatur.* Verum cum dicat, Symbolum ab Episcopo, non autem à Choro fuisse cantatum, ut ante dixerat de Hymno *Gloria in Excelsis*; illa verba de simplici lectione intelligi posse videntur. Hoc modo explicari non possunt verba Ordinis 6. *Sin autem Episcopus predicare noluerit, altà voce incipiat canere Credo in unum Deum: & ita omnis Chorus incipiens, Patrem omnipotentem, ad finem usque perducatur.* Sed hunc Ordinem in usu fuisse apud Romanam Ecclesiam ante undecimum Seculum, certo argumento probari non potest. Quòd si quis Ordinem hunc ante Seculum undecimum scriptum esse contenderit; interpolatum tamen fuisse negare non poterit, cum in eo ista legantur: *Episcopo dicente per omnia Secula Seculorum, accipiat benedictionalem librum, & conversus ad Populum dicat, humiliare vos ad be-*

nedictionem, & Clero respondente Deo gratias, portiget Episcopo; quem Ritus non tamquam ab Ecclesia Romana fuisse servatum, nullus ignorat.

II. Rubr. pag. 28 & Gavant. pag. 29. col. 2. lit. i. *Post Evangelium ex Decreto Sancti Marci, &c.* Ubi Symbolum recitari, cum in Missa, statim illius recitatio lectionis Evangelii secuta est; quem Ritus semper utraque Ecclesia servavit, exceptis Hispaniis; ubi ex Decreto tertie Synodi Tolentaneæ sancitum est, ut Symbolum ante Orationem Dominicam recitaretur; qui mos adhuc in Missali Mozarabico perseverat; in quo post Consecrationem, & aliquot breves preces, dicit Presbyter: *Fidei, quæ corde credimus, ore autem dicamus, quod credo, Chorus recitat Fidei Symbolum, & dicit: Credimus in unum Deum.*

III. Gavant. pag. 29. col. 1. lit. h. *Canonisationis Filioque procedit; &c.* Gravissimum inter Scriptores non solum Liturgicos, sed & Historicos, ac Theologos controversia, quis Symbolo hanc particulam primum addiderit. Auctores nonnulli docti, & editi sibi persulerunt, particulam hanc à Concilio Romano sub Damaso additam fuisse; à qua sententia non videtur abhorere ipse Gavantus. Mirum est, opinionem hujusmodi sectatores habere potuisse: nam cum ex præcitata collatione Leonis III. cum Legatis Gallicanis appareat, Leonem graviter interrogatum fuisse, quòd Galliarum Ecclesia Symbolum cum illa adjectione cantaret; evidens est, ante Leonem III. particulam hanc à Romanis lectam non fuisse, ac proinde Damaso perperam adscribi: imò etiam Leo additionem illam reprehendisse videtur, jure colligere possumus, id additum Symbolo, inconsulta apostolica Sede.

Rejecta igitur ista sententia, placet nobis Aguirii Card. opinio; *tract. 4. de Trinitate disp. 42. sect. 2.* statuentis, particulam illam adjectam fuisse Symbolo à Synodo Tolentana III. quam postmodum imitæ sunt 4. 6. & 8. & 9.

Forojulense Concilium; quæ est etiam opinio Baronii, aliorumque Scriptorum. Certè nullam Synodo Toletana antiquius monumentum reperitur, in quo legatur Symbolum cum voce illa *Filioque*. Approbata tandem fuit additio hæc ab Ecclesia Romana; cui tamen Græci processionem Spiritus Sancti à Filio negantes non acquieverunt; donec congregato Generali Concilio Ferrariz, Anno 1438. completo postmodum Florentiz, unanimi Latinz, Græcæque Ecclesiæ consensu firmata fuit. De Symbolis autem eruditè tractarunt more suo Card. Bona *loc. supracit.* Edmündus Martene de antiquis Ecclesiæ Ritibus *lib. 1. cap. 9.* Grancolas in libro de antiquis Liturgiis *pag. 530.* Antonius Belotte in suis observationibus *loc. supracit.* Petrus Le Brun *tom. 1. art. 8.* per totum; Auctor anonymus tractatus Missæ Parochialis Gallicæ exarati *part. 2. cap. 11. art. 1. 2. & 3.* Claudius de Vex *tom. 3. pag. 122.*

IV. Rubr. pag. 28. *Symbolum dicitur* Ecclesia triplici ex causa, ut optimè Guyetus observat *lib. 3. c. 28. quest. 3.* Symbolum in certis Festis recitare consuevit: ratione Mysterii, ut contingit in omnibus Festis Christi Domini, & B. M. V. horum enim Mysteria vel implicitè, vel explicitè in Symbolo continentur: ratione doctrinæ Fidei non tam susceptæ, ac propugnatz; quàm verbo, scriptoque traditæ, atque annunciatæ; qua de causa dicitur in Festis Apostolorum, ac Doctorum: tandem ratione Celebritatis dicitur in Festis Patronorum, & aliis propriis locorum, seu Ecclesiarum, &c. & hæc quidem generatim dicta, mox sunt specialius definienda; paucis tamen, cum multa eruditè à Gavanto nostro exposita sint.

V. Gavant. pag. 29. col. 2. lit. I *In omnibus Dominicis.* Unum hic observo cum Bisso *lit. C. n. 562. paragr. 31.* quod omittitur dictum Symbolum, seu Credo in Missa Dominicæ, quando de ea fit in Sabbato antecedenti.

VI. Rubr. pag. 29. & Gavant pag. 30. col. 2.

lit. a *In Festis Angelorum.* Videtur paucis ab hinc Seculis non ubique receptum fuisse morem recitandi Symbolum in Festis Angelorum: Radulphus enim Tungrensis *propof. 23.* refert vulgatum sequens carmen, quo exprimebantur Festa Symbolo carentia: *Angelus, & Virgo, Martyr, Presul sine Credo.* In Ecclesia tamen Romana, Radulphi ævo dicebatur; quod Innocentiū III. auctoritate Gavantus ostendit.

VII. Gavant. pag. 30. col. 2. lit. c *In Festo Divi Thomæ, & Sancti Bonaventuræ.* In Missalibus post Benedictum XIII. editis, præscribitur, recitandum esse Credo etiam in Festis SS. Anselmi, & Isidori Hispanensis; quibus nuperrimè à S. R. C. annuente eodem Pontifice concessum fuit Officium, & Missa de Communi Doctorum; & his addi potest Festum S. Petri Chrysologi; de quo modò ab universali Ecclesia recitatur Officium sub Ritù Duplici, tanquam de Doctore: quia mens Rubricæ Missalis est, quòd in Festis Doctorum semper dicatur Credo, dummodò sint Festa Duplicia; sicut explicat Guyetus *lib. 3. cap. 28. quest. 3.* & ex eo Bisso *lit. C. n. 560. paragr. 15.* imò addit Guyetus *loc. cit.* quòd in illis Galliarum Ecclesiis, quæ in Festo S. Hilarii dicunt ad *Magnificat* Antiphonam *O Doctor, &c.* debeat in ejus Missa etiam Symbolum recitari: & hæc ratione apud Monachos Cassinenses dicitur Symbolum in Festis SS. Ildephonsi, Leandri, & Bedæ; quia coluntur ab ipsis tanquam Ecclesiæ Doctores sub Ritù Duplici, referente Bisso *loc. supracit.*

VIII. Rubr. pag. 29. *In Anniversario Dedicacionis propriæ Ecclesiæ, & per Octavam.* Querit Guyetus *loc. cit.* an non etiam recitari Symbolum possit in alienæ Ecclesiæ Dedicacione, puta Cathedralis in tota Diocesi? & responderet, posse: quia quamvis id taceat Rubrica, suadere tamen videtur exemplum Dedicacionis Basilicæ Salvatoris, & SS. Petri, & Pauli, item usus Fratrum Minorum in Festo Portiunculæ. Certè valet in omni casu ratio, quam Innocentius III. affert *lib. 2. de Mysteriis*

steris *Missæ* cap. 52. quòd in Symbolo habeatur: *Sanciam Ecclesiam*. Huic Guyeti placuit subseribit etiam Bissus *lit. C. num. 560. §. 18* Hinc etiam fit, quòd cum totus Clerus Sæcularis debeat celebrare Dedicationem Ecclesie Cathedralis, in Civitate quidem cum Octava, in Diocesi vero sine Octava: ut decrevit S. R. C. 2. Maji 1619. & refert Gavantus in suo Thesaurò Sacrorum Rituum tom. 2. *sect. 8. cap. 5. sub num. 5.* & quidem semper sub Ritù Duplici primæ Classis, etiam in Diocesi; ut asserunt Gavantus ibi, & Arnaudus in Epitome *part. 3. tit. 39. sub num. 2.* nec non Bissus *lit. D. n. 31. §. 6.* Regulares autem, ut colligitur ex Decreto edito die 11. Februarii 1702. cum teneantur prædictum Officiam recitare tantum sub Ritù Duplici secundæ Classis sine Octava; quæ quidem Decreta per extensum dabimus in Indice posito in secundo tomo, in quo agemus de Rubricis spectantibus ad Breviarium Romanum: hinc, inquam, fit, quòd prædicti omnes, celebrantes Missam Dedicationis Ecclesie Cathedralis extra eandem Ecclesiam, adhuc tenentur dicere Symbolum in Missa ob rationem supradictam, nimirum quia Symbolum, seu *Credo* convenit simpliciter Festo Dedicationis Ecclesie. E contra verò in Festo Titularis Ecclesie Cathedralis, si sit Festum Martyris, Confessoris, Virginis, &c. Symbolum non est recitandum, nisi in propria Ecclesia Titularis, de quo celebratur Festum; ut patet ex Decreto infra dando, & quod habetur in nostro Indice sub n. 609. Ratio discriminis est: quia in Festis SS. Martyrum, Confessorum, Virginum, seu Viduarum, non dicitur *Credo*: unde aliqui conati sunt tribus hisce verbis *MVC non credit* exprimere dictam communem sententiam de Festis Sanctorum Martyrum, Confessorum, & Virginum; indicando per literam, M. Symbolum nunquam dici in Festis alicujus *Martyris*; per literam, V. non dici idem Symbolum in Festis alicujus Virginis, aut Viduæ, alteriusve non Virginis, excepta S.

Maria Magdalena; & per literam, C. celebrare voluerunt, non debere dici Symbolum in Festo cujuscunque Confessoris, si non Doctor Ecclesie; & nisi prædicti omnes Sancti, & Sanctæ sint Patroni, aut Titulari Ecclesie totius, non Capite tantum ipsam Ecclesiam; aut nisi venerint talia Festum Martyrum, Virginum, & Confessorum Dominicis, & infra Octavas Festorum Symbolum habentium; sicut constanter occurrunt Octava S. Johannis Baptistæ infra Octavam SS. Apostolorum Petri, & Pauli, & Octava S. Laurentii infra Octavam Assumptionis. In Festo S. Stephani, & SS. Innocentium dicitur *Credo*, quia Duplex hoc Festum inchoat infra Octavam Nativitatis Domini illud requientem; sicuti & in Octava ejusdem S. Stephani, quia occurrit infra Octavam S. Johannis Apostoli, cui convenit *Credo*; in Octava verò SS. Innocentium omittitur, quia celebratur extra dictas Octavas.

IX. Rubr. pag. 29. *In die Consecrationis Ecclesie, vel Altaris.* Prædictam Rubricam dispositionem extendit Guyetus etiam ad Octavas, non quidem Altaris, quia tales Octavas non sunt, sed Ecclesie: & ratio est, quia si dicitur *Credo* in Octava Anniversariæ Dedicationis Ecclesie, à fortiori recitari debet per totam Octavam Consecrationis eisdem; cum ipsamet Anniversaria Dedicationis non sit nisi Consecrationis primum factæ confessio.

X. Rubr. pag. 29. *Et ubi habetur Corpora, vel insignis Reliquia Sancti.* Diximus supra in Festis etiam SS. Martyrum, Virginum, Confessorum posse dici *Credo* in illis Ecclesiis quarum ipsi sunt Titulares: nunc procedimus ad asserendum, posse etiam dici Symbolum in illis Ecclesiis, in quibus asseratur de quibus corundem Sanctorum insignis Reliquia, & quidem approbata. Hic autem considerandum debemus cum Gavanto, & cum Bisso supradictato §. 20. quòd quæcunque pars corporis non est censenda sufficiens Reliquia, ut

Missi dicatur *Credo*; sed debet esse talis entitatis, ut Officium possit fieri Duplex. Ad cognoscendum verò, quando Officium possit fieri Duplex ratione Reliquiæ, attendenda sunt ea, quæ ex registro Decretorum S. R. C. habentur in principio Breviarii Romani; ubi declaratur, quod Reliquia insignis sit *Caput, Brachium, Crus; aut alia pars corporis, in quâ passus est Martyr, modo sit integra, & non parva, & legitime ab Ordinario approbata.* Non est igitur insignis Reliquia censenda (ut etiam advertit *Quarti part. 1. tit. 11. dub. 3.*) Manus, Pes, aut aliud frustum, nisi in dictis partibus passus sit Martyr. Censetur autem etiam adhuc *integra pars Caput* v. g. tamen si ex pluribus fragmentis constet per artificialem unionem conjunctis, modo adsint omnia flosa, seu fragmenta, quæ requirantur ad integritatem ejusdem membri; & ita aptè simul conglutinetur, ut appareat integrum caput, brachium, &c. *Quarti part. 1. tit. 1. dub. 4. & ex eo Lohner part. 2. tit. 17. num. 1.*

Hoc locorursus advertere est, quod non potest celebrari Festum de prædicta insigni Reliquia, nisi in illa Ecclesia ubi asservatur, & non alibi; ut liquet ex Decretis S. R. C. Breviario Romano præfixis: quod si contingat, ex aliquo privilegio extra dictam Ecclesiam celebrari Festum ejusdem Reliquiæ; tunc in Missa non potest dici *Credo*, ut clarè statuitur in Decreto S. R. C. 2. Decembris 1684. & dato in nostro Indice sub n. 501. ubi hæc habentur -- In Ecclesiis, ubi asservatur insignis Reliquia alicujus Sancti, quando celebratur Missa, dicitur cum *Credo*: extra verò talem Ecclesiam sine *Credo* dicitur -- Idem etiam colligitur ex alio Decreto ejusdem diei; in quo declaratum fuit, quod cum Canonici Regulares Lateranenses per Decretum sub die 16. Decembris 1679. recitare possint, & valeant Officia Sanctorum, quorum insignes Reliquiæ in Basilica Lateranensi asservantur; non ideo in Missis debent dicere *Credo*. Denique advertimus, quod ad hoc, ut possit di-

Gavant. Rubr. Miss.

ci *Credo* in illa Ecclesia, ubi Reliquia insignis asservatur, non est necesse, quod eadem Reliquia sit exposita; quia Rubrica, & S. R. C. Decreta hanc conditionem non exprimunt: sufficit ergo, quod talis Reliquia in dicta Ecclesia habeatur, & nihil aliud requiritur.

Denique animadvertere est, quod juxta sententiam P. Halden *part. 3. tit. 2. in fine*, etiam in Missis de Beatis (ubi de his celebrare est permissum) est dicendum Symbolum, si adsit insignis Reliquia.

Ufus recitandi Symboli in Festis Sanctorum, quibus dicata est Ecclesia, seu ubi habetur insignis Reliquia, non fuisse videtur ante Annum 1393. in quo Bonifacius IX. concessit recitari Symbolum in Festo S. Francisci in propria Ecclesia, & ubi Corpus ejus requiescit; ut refert F. Lucas Wandingus *tom. 4. Annal. eodem Anno n. 1.*

XI. Rubric. pag. 29. & Gavant. pag. 31. col. 2. lit. n. *Patroni alicujus loci.* Dubitari potest, an etiam in Festo secundario Patroni, vel Titularis debeat, vel possit Symbolum in Missa recitari, Gavantus pag. 29. lit. h. concedit, Symbolum dici posse in Festo Translationis Patroni tantum principalis, et conditione, quod Festum celebretur sub Ritu Duplici. Guyetus *loc. cit.* Gavant conditionem approbat; quæ si in aliis quoque Patronorum minus principalium Translationibus, seu Festis secundariis reperitur; haud tamen eis tribuendum Symbolum putat, nisi ubi usus ob Solemnitatem invaluit. Verùm à prædicta Gavant sententia recedere cogimur; quia in Decreto S. R. C. die 19. Junii 1700. & dato in nostro Indice sub num. 544. ita statuitur -- In Festo Translationis Patroni principalis Cathedralis sub Ritu Duplici majori, non potest in Missa dici Symbolum, nec in ipsa Ecclesia Cathedrali, nec consequenter per totam Diocesim.

T

XII.

XII. Rubr. pag. 29. *Non autem alicujus Cappellæ, vel Altaris.*) Postquam Rubrica declaravit in Festo Patroni alicujus loci, vel Tituli Ecclesiæ dicendum esse *Credo*; excipit tamen Festum Tituli alicujus Cappellæ, vel Altaris, id quod etiam supra innuimus: sed talis Rubricæ exceptio intelligenda est de Missis Privatis; non verò de Missa Sollemni: nam de hac S. R. C. die 1. Aprilis 1662. ita decrevit; ut habetur in nostro Indice sub n. 394. -- Missa cum Gloria, & *Credo* potest decantari in illa Ecclesia, ubi est Altare erectum sub invocatione alicujus Sancti ratione concursus ad præscriptum Rubricarum.

XIII. Rubr. pag. 29. *In Festis principalibus Ordinum, &c.*) Nomine Festorum principalium venire solent ea omnia, quæ Ritu primæ Classis celebrantur, scilicet vel Institutoris Ordinis, seu principalis Tituli, vel Patroni, &c. Utrùm autem sub eodem nomine principalium Sanctorum comprehendantur etiam insigniores Ordinis Professores, dubitatur ab Auditoribus. Guyetus censet, servandum esse in hoc casu legitimum cujuslibet Ordinis usum; neque tamen facile concedendum, alios sub nomine principalium venire, quam qui Ritu obtinent Duplicem, saltem secundæ Classis. Bisius hanc doctrinam amplectitur *loc. citat. §. 27.* & confirmat ex Ceremoniali Monastico; in quo statuitur, recitandum esse Symbolum in Festo Sanctorum omnium Monachorum Ordinis S. Benedicti, licet sit tantum secundæ Classis. Addit apud Monachos sui Ordinis recitandum etiam esse in Festo S. Scholasticæ, quod sub Ritu Duplici secundæ Classis celebrant cum Octava; ex concessione Clementis IX. Favet etiam praxis omnium ferè Ordinum Regularium; qui in Festis suorum Sanctorum secundæ Classis, Symbolum recitare non dubitant: cui praxi, & sententiæ non ita facile subscribo, etiamsi talia Festa secundæ Classis celebrentur cum Octava: nam quamvis Festum S. Laurentii sit sub Ritu Duplici secundæ Classis, & celebretur

cum Octava ab Ecclesia universalis; nihilominus quia Sanctis Martyribus non convenit *Credo*; ideo in tali Festo non dicitur *Credo* nisi in Ecclesia Titulari ejusdem; ut liquet etiam ex Decreto supra insinuat, & dicitur in nostro Indice sub n. 609. à fortiori ergo concedi non debet *Credo* in Festo SS. Confessorum alicujus Ordinis particularis, etiamsi ab eodem celebrentur sub Ritu Duplici secundæ Classis, & cum Octava. Hinc contrariam consuetudinem abrogandam esse non dubitaverim; & solum concederem *Credo* Missa Sollemni, ubi celebratur Festum alicujus ex dictis cum magno Populi concursu neque Ceremoniale Monasticum quidem officit: ideo enim in Festo omnium Sanctorum Monachorum præscribit recitandum Symbolum, quia in Festo illo colitur S. Benedictus, cui ex Rubrica convenit *Credo*, ut principali Patrono.

XIV. Gavant. pag. 32. col. 1. lit. n. *In Vigiliis autem, quæ veniunt infra aliquam Octavam.*) In Vigiliis, quæ occurrunt infra aliquam Octavam, si celebretur Officium Octavæ, Missæ, ut diximus supra in titulo de *Vigilia, & Vigilia*, Missæ, inquam, non sunt Conventuales, sed etiam Privatæ non dicitur de Officio tunc currente; sed de *Vigilia*, in quo casu unica de eadem celebratur Missa Conventualis: & cum non celebratur Missa correspondens Officio; si prædicta Octava habeat *Credo*, Guyetus *loc. citat. cap. 5. quest. 5. in fine* asserit, in tali *Vigilia* dicendum esse *Credo* cum Commemoratione Octavæ; quia talis *Vigilia* ipse, non est *Vigilia Simplex*, seu *ferialis*, sunt alia *Vigiliae communes*; sed *Festiva*, *Dominicalis*, adeoque capax Symboli altaris debiti. Hæc Guyetus, ut notavimus supra *cit. tit. de Feria, & Vigilia*. Sed præstanti viri censæ non esse recedendum à sententia Magistris sen tentia supra exposita; unde etiam in talibus Vigiliis non est dicendum Symbolum; cum tales *Vigiliae* non possint dici modo *Festivæ, & Dominicales*. Suadeor

contra Gayeti opiniosem, & libentius adhaerere Gavanti placito; quia certissimum est, quod occurrente Festo S. Marci infra Octavam Paschæ, in Missa Rogationum non est dicendum *Credo*; ut habetur in Decreto diei 5. Julii 1698. & dato in nostro Indice sub n. 530. Ex quo optimè arguit Johannes Baptista Pittonus afferens tale Decretum, quod neque dicendum est Symbolum in dicta Missa Rogationum, si prædictum Festum S. Marci occurrat in qualibet Dominica: nam si non potest dici *Credo* in eadem Missa Rogationum ratione Festi S. Marci illud admittentis, neque poterit dici ratione Dominicæ: ob eandem igitur rationem, neque in Vigilia incidente infra aliquam Octavam debet dici *Credo*. Denique considerandum est, quod sententiæ Gavanti consentit praxis omnium Ecclesiarum: & reverà in Directorio Romano hujus Anni 1735. die 14. Decembris, in quam incidit Feria 4. quatuor Temporum, & est infra Octavam Conceptionis B. M. V. præscribitur Officium prædictæ Octavæ; Missam verò esse dicendam de Feria currenti, cum secunda Oratione de Octava, tertia

de Spiritu Sancto, & Præfationem B. V. cum *Ps. Et te in Conceptione, sed sine Gloria, & Credo*.

Superest nunc, ut præter aliqua Decreta sparsim exhibita in nostris hæc Additionibus, aliqua alia tradamus spectantia ad hanc Rubricam.

Missæ de Sancto Titulari, vel Patrono celebratur cum *Gloria, & Credo*. S. R. C. die 4. Augusti 1657. & in nostro Indice sub num. 323.

In Missis de Beatis non debet dici *Credo*. 12. Julii 1664. & in nostro Indice sub n. 419.

In Missa Patroni minis principalis, non dicatur *Credo*. S. R. C. 2. Decemb. 1694. & in nostro Indice sub n. 479.

In Festis SS. Martyrum, Confessorum, & Virginum, quæ celebrantur sub Ritu Duplici Majori, non est dicendum Symbolum in Missa. 19. Junii 1700. & datur in nostro Indice sub num. 545.

Quando in Missis Votivis pro re gravi debeat, vel non possit dici *Credo*, jam exposuimus in nostris Additionibus spectantibus ad tales Missas.

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. XII. De Offertorio, Secretis, Præfationibus & Canone.

1. Gavant. pag. 32. col. 1: lit. q *Dicitur Offertorium ab offerendo &c.*) In Missa Solemni post Symbolum, & quando non dicitur, post Evangelium, Sacerdos salutat Populum, & excitat ad orandum: tunc Chorus canit Antiphonam, quæ Offertorium nuncupatur, quia antiquo more Populus interim sua dona offerebat. In primitiva enim Ecclesia, omnes qui communicaturi erant, offerre consueverant ad Altare panem pro se ipsis consecrandum: unde in Fabiani Papæ epist. 3. (quæ tamen dubia est) decernitur, ut in omnibus diebus Dominicis ab omnibus viris, & mulieribus oblatio tam panis, quam vini fieret: ex *Petrus de præcipuo Sacerdotis Officio lib.*

3. *dub. 3. n. 52.* qui offerendi mos adhuc viget in multis Ecclesiis, præsertim in Pagis, & Oppidulis rusticorum; qui cum præscarum consuetudinum tenaciores esse soleant, supervenientibus mutationibus, haud facile acquiescunt. Verum hujusmodi oblationes, non in usum Sacrificii cadunt, sed Parocho, vel pauperibus distribuuntur. Imò plerumque pecunia offertur: nam cum Populi communio refrigerante caritate cessasset; & ad usum Celebrantis modica panis particula sufficeret; panis verò pro usu Sacrificii à Clericis formaretur; cœpit Populus, ut ait Honorius in *Gemma Anima lib. 1. c. 66.* pro oblatione panis, sive farinæ, denarios offerre.